∞ 73. MEKTUP ∞

٧٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسَّبْعُونَ اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ مَجْدِ الدِّينِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدْ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُ اللهُ فِى بَيَانِ ظَاهِرِ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ وَبَاطِنِهِ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ الْاِنْسَانَ عِبَارَةٌ عَنْ مَجْمُوعِ عَالَمِ الْاَمْرِ وَعَالَمِ الْخَلْقِ عَالَمُ الْخَلْقِ هُوَ صُورَةُ الْاِنْسَانِ وَظَاهِرُهُ وَعَالَمُ الْاَمْرِ هُوَ حَقِيقَةُ الْاِنْسَانِ وَبَاطِنُهُ وَاِنَّمَا قَالُوا لِـلْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ بِاعْتِبَارِ اَنَّ الْمُمْكِنَاتِ ظِلَالُ تِلْكَ الْاَعْيَانِ وَتِلْكَ الْاَعْيَانُ اُصُولُهَا فَاِنَّ حَقِيقَةَ الْمُمْكِنَاتِ وَمَاهِيَّتَهَا هِىَ نَفْسُ ظِلَالِ تِلْكَ الْاَعْيَانِ لِاَنَّ الْمُمْكِنَاتِ صَارَتْ مُمْكِنَاتٍ بِتِلْكَ الظِّلَالِ وَحَصَلَ لَهَا بِهَا وُجُودٌ ظِلِّىٌّ بِخِلَافِ الْاَعْيَانِ الَّتِى يُثْبِتُونَ فِيهَا تَعَيُّنَاتٍ وُجُوبِيَّةً وَيَرَوْنَهَا فَوْقَ مَرَاتِبِ الْاِمْكَانِ فَاِنَّ تَعَيُّنَ الْوَحْدَةِ وَتَعَيُّنَ الْوَاحِدِيَّةِ اللَّذَيْنِ هُمَا فِى مَرْتَبَةِ الْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ قَالُوا اِنَّ كُلًّا مِنْهُمَا تَعَيُّنٌ وُجُوبِىٌّ وَاعْتَقَدُوا التَّعَيُّنَاتِ الثَّلَاثَةَ الْبَاقِيَةَ اَعْنِى التَّعَيُّنَ الرُّوحِىَّ وَالتَّعَيُّنَ الْمِثَالِىَّ وَالتَّعَيُّنَ الْجِسْمِىَّ تَعَيُّنَاتٍ اِمْكَانِيَّةً فَالْقَوْلُ بِكَوْنِ التَّعَيُّنِ الْوُجُوبِىِّ حَقِيقَةً لِلتَّعَيُّنِ الْاِمْكَانِىِّ عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ لِاَنَّ الْحَقِيقَةَ الْاِمْكَانِيَّةَ اِنَّمَا تَكُونُ مِنْ عَالَمِ الْاِمْكَانِ لَا مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَكَأَنَّ اَصْلَ الشَّيْئِ هُوَ حَقِيقَةَ الشَّيْئِ فَمَا قَالُوا مِنْ اَنَّ الصُّوفِىَّ كَائِنٌ بَائِنٌ يَعْنِى بِظَاهِرِهِ مَعَ الْخَلْقِ وَبِبَاطِنِهِ مُفَارِقٌ عَنْهُمْ وَكَائِنٌ مَعَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَأَرَادُوا بِظَاهِرِهِ عَالَمَهُ الْخَلْقِىَّ وَبِبَاطِنِهِ عَالَمَهُ الْاَمْرِىَّ وَقَالُوا فِى حَقِّ هٰذَا الْمَقَامِ الَّذِى هُوَ مَقَامُ الْجَمْعِ بَيْنَ التَّوَجُّهَيْنِ اِنَّهُ عَالٍ جِدًّا وَاعْتَقَدُوهُ مَقَامَ التَّكْمِيلِ وَالْاِرْشَادِ وَظَنُّوهُ مَرْتَبَةَ الدَّعْوَةِ وَلِهٰذَا الْفَقِيرِ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ مَعْرِفَةٌ خَاصَّةٌ وَهِىَ اَنَّهُ يَكُونُ شَخْصٌ مِنْ أَخَصِّ الْخَوَاصِّ وَيَكُونُ مَجْمُوعُ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ صُورَةً وَظَاهِرًا وَتَكُونُ حَقِيقَتُهُ وَبَاطِنُهُ الْاِسْمَ الَّذِى هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ مَعَ اَسْمَاءٍ وَشُئُونَاتٍ اُخَرَ هِىَ كَالْاَصْلِ لِذٰلِكَ الْاِسْمِ حَتَّى تَنْتَهِىَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ عَنِ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَهٰذَا الْعَارِفُ التَّامُّ الْمَعْرِفَةِ اِذَا تَيَسَّرَ لَهُ الْوُصُولُ اِلَى الْاِسْمِ الَّذِى هُوَ قَيُّومُهُ بَعْدَ طَيِّهِ جَمِيعَ الْمَرَاتِبِ الْاِمْكَانِيَّةِ وَصَارَ

قَوْلُهُ أَنَا مُنْقَلِعًا عَنِ الْمَرَاتِبِ الامْكَانِيَّةِ وَمُنْطَبِقًا عَلَى ذَلِكَ الاسْمِ وَانْطَبَقَ عَلَى مَرَاتِبَ فَوْقَ ذَلِكَ الاسْمِ الَّتِى هِىَ كَالْاُصُولِ لِتِلْكَ الاسْمِ آنَا فَآنَا بِالتَّرْتِيبِ عَلَى سَبِيلِ الْعُرُوجِ وَبَلَغَ بِهَذَا النَّمْطِ مَرْتَبَةَ الاحَدِيَّةِ الْمُجَرَّدَةِ تَصِيرُ تِلْكَ الْمَرَاتِبُ الَّتِى انْطَبَقَ عَلَيْهَا قَوْلُهُ اَنَا كُلُّهَا حَقِيقَتَهُ وَيَكُونُ عَالَمُهُ الامْرِىُّ كَعَالَمِهِ الْخَلْقِىِّ صُورَةَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ وَتِلْكَ الصُّورَةُ مِثْلَ الْكِسْوَةِ لِتِلْكَ الْحَقِيقَةِ وَهِىَ كَالشَّخْصِ اللاَّبِسِ لِتِلْكَ الْكِسْوَةِ وَحَيْثُ كَانَ اِطْلاَقُ أَنَا فِى الآخِرِينَ مَقْصُورًا عَلَى عَالَمِ الْخَلْقِ وَالامْرِ لاَ جَرَمَ تَكُونُ صُورَتُهُمْ وَحَقِيقَتُهُمْ عَيْنَ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالامْرِ وَالاسْمَاءُ الَّتِى هِىَ مَبَادِى تَعَيُّنَاتِهِمْ لَيْسَتْ غَيْرَ اَنْ تَكُونَ قَيُّومَاتٍ لَهُمْ (فَانْ قِيلَ) انَّ الْعَارِفَ وَانْ حَصَّلَ كَمَالَ الْمَعْرِفَةِ مِنْ جُمْلَةِ الْمُمْكِنَاتِ لاَ يَخْرُجُ مِنَ الامْكَانِ وَلاَ يَتَّصِفُ بِالْوُجُوبِ فَالاسْمُ الَّذِى هُوَ قَيُّومُهُ وَمِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ كَيْفَ يَكُونُ حَقِيقَتَهُ وَجُزْءَهُ (اُجِيبُ) اَنَّ هَذِهِ الْحَقِيقَةَ بِاعْتِبَارِ الشُّهُودِ لاَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ حَتَّى يَلْزَمَ الْمَحْذُورُ كَمَا قَالُوا الْبَقَاءُ بِاللهِ وَهَذَا الشُّهُودُ لَيْسَ مُجَرَّدَ تَخَيُّلٍ بَلْ تَتَفَرَّعُ عَلَيْهِ ثَمَرَاتٌ وَنَتَائِجُ ﴿شِعْرٌ﴾

خَلِيلِى مَا هَذَا بِهَزْلٍ وَانَّمَا * حَدِيثٌ عَجِيبٌ مِنْ بَدِيعِ الْغَرَائِبِ

فَتَحَقَّقَ اَنَّ مَا هُوَ مَجْمُوعُ الصُّورَةِ وَالْحَقِيقَةِ لِلآخِرِينَ صُورَةُ هَذَا الْعَارِفِ الَّتِى هِىَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْحَقِيقَةِ كَالثَّوْبِ الْعَدِيمِ نَظِيرُهُ بِالنِّسْبَةِ اِلَى شَخْصٍ لاَبِسٍ اِيَّاهُ فَمَا ذَا يُدْرِكُ الآخِرُونَ مِنْ حَقِيقَتِهِ وَمَاذَا يَفْهَمُونَ وَمَاذَا يَتَصَوَّرُونَ غَيْرَ كَوْنِهِ مُمَاثِلاً لَهُمْ فِى صُوَرِهِمْ وَحَقَائِقِهِمْ وَمَعْرِفَةُ مِثْلِ هَذَا الْعَارِفِ مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَعْرِفَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ "اِذَا رُأُوا ذُكِرَ اللهُ سُبْحَانَهُ" عَلاَمَتُهُمْ اِلَهِى مَا هَذَا الَّذِى جَعَلْتَ اَوْلِيَاءَكَ بِحَيْثُ مَنْ عَرَفَهُمْ وَجَدَكَ وَمَنْ لَمْ يَجِدْكَ لَمْ يَعْرِفْهُمْ وَمَا كَتَبَهُ الْفَقِيرُ فِى بَعْضِ كُتُبِهِ وَرَسَائِلِهِ مِنْ اَنَّ الْعَارِفَ التَّامَّ الْمَعْرِفَةِ يَكُونُ بَعْدَ رُجُوعِهِ لِلدَّعْوَةِ مُتَوَجِّهًا بِكُلِّيَّتِهِ اِلَى الْعَالَمِ لاَنَّ ظَاهِرَهُ مَعَ الْخَلْقِ وَبَاطِنَهُ مَعَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فَالْمُرَادُ مِنْ تِلْكَ الْكُلِّيَّةِ عَالَمَاهُ الْخَلْقِىُّ وَالامْرِىُّ كَمَا هُوَ مُتَعَارَفُ الْقَوْمِ يَعْنِى اَنَّهُ يَكُونُ مُتَوَجِّهًا لِلدَّعْوَةِ بِعَالَمِ الْخَلْقِ وَعَالَمِ الامْرِ كِلَيْهِمَا وَاَمَّا تِلْكَ الْحَقِيقَةُ وَالْبَاطِنُ اللَّذَانِ كَتَبَهُمَا هَذَا الْفَقِيرُ فِيمَا سَبَقَ مُرَادًا بِهِمَا الاسْمُ الْقَيُّومُ وَمَا فَوْقَهُ فَلاَ مَعْنَى

لِتَوَجُّهِهِ اِلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ فَاِنَّهُمَا مِنْ عَالَمِ الْوُجُوبِ كَمَا مَرَّ فَعَلَى كُلِّ تَقْدِيرٍ تَوَجُّهُ
الْعَارِفِ الْكَامِلِ اِلَى جَانِبِ الْخَلْقِ بِالتَّمَامِ وَالَّذِى لَهُ وَجْهٌ اِلَى الْخَلْقِ وَوَجْهٌ آخَرُ اِلَى الْحَقِّ
جَلَّ وَعَلاَ فَهُوَ فِى تَوَسُّطِ السَّيْرِ وَلَكِنَّهُ اَعْلَى مِنَ الشَّخْصِ الَّذِى تَوَجُّهُهُ اِلَى الْحَقِّ جَلَّ
وَعَلاَ بِالتَّمَامِ فَاِنَّ هَذَا الشَّخْصَ نَاقِصٌ فِى اَدَاءِ حُقُوقِ الْعِبَادِ وَذَلِكَ يُكْمِلُ اَدَاءَ كُلٍّ مِنْ
حَقِّ الْخَالِقِ وَحَقِّ الْمَخْلُوقِ مَهْمَا اَمْكَنَ وَيَدْعُو الْخَلْقَ اِلَى جَانِبِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فَيَكُونُ
اَكْمَلَ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ (يَنْبَغِى) اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ التَّوَجُّهَ اِلَى الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ يَسْتَدْعِى بُعْدًا وَالْبُعْدُ
فِى حَقِّ هَذَا الْعَارِفِ صَارَ نَصِيبَ الْآخِرِينَ الَّذِينَ يَحْتَاجُونَ اِلَى التَّوَجُّهِ هَلْ رَأَيْتَ أَحَدًا
يَكُونُ مُتَوَجِّهًا اِلَى نَفْسِهِ فَكَيْفَ اِلَى شَيْءٍ هُوَ أَقْرَبُ مِنْ نَفْسِهِ فَاِنَّهُ لاَ يُتَصَوَّرُ تَوَجُّهُهُ اِلَيْهِ
وَعَدَمُ التَّوَجُّهِ هَذَا مِنْ خَصَائِصِ كَمَالاَتِ هَذَا الْعَارِفِ يَكَادُ الْقَاصِرُونَ يَظُنُّونَهُ نَقْصًا
وَيَزْعُمُونَ التَّوَجُّهَ كَمَالاً بِالنِّسْبَةِ اِلَى عَدَمِ التَّوَجُّهِ رَزَقَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاِنْصَافَ حَتَّى لاَ
يَحْكُمُوا بِجَهْلِهِمُ الْمُرَكَّبِ وَلاَ يَزْعُمُوا الْحُسْنَ عَيْبًا.

TÜRKÇE ANLAMI

İmam-ı Rabbanî bu mektubu değerli oğlu Hace Mecdüddin Muhammed Masum'a (Allah selamet versin) göndermiştir. Mektupta insan-ı kamilin zahir ve batını beyan edilmektedir.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. İnsan emir alemiyle halk aleminin toplamından ibarettir. Halk alemi insanın sureti ve zahiridir. Emir alemi ise insanın hakikati ve batınıdır. Ayan-ı sabiteye[91] mümkinatın/mahlukatın hakikatleri demeleri mümkinatın bu ayanın gölgeleri olması itibarıyladır. Bu ayan da mümkinatın asıllarıdır. Mümkinatın hakikat ve mahiyeti işte bu ayanın gölgeleridir. Zira mümkinat bu gölgeler sayesinde mümkinat olmuş ve yine onlar sayesinde gölgesel bir varlık kazanmıştır. Kendisine vücubî taayyün atfettikleri ve kendisini imkan mertebelerinin üstünde gördükleri ayan ise böyle değildir. Zira gerek vahdet taayyünü gerekse vahidiyyet taayyününün – ki bu iki taayyün ayan-

[91] Ayân-ı sabite, mümkinatın Hak Sübhanehü'nün ilmindeki özleri. Bunlar ilim hazretinde ilahi isimlerin suretlerini teşkil ederler. Vahdet-i vücutçuların geliştirdiği bu kavram, onlara göre, Hak Sübhanehü'den zaman itibarıyla değil, sadece zat itibarıyla/rütbesel olarak sonra bulunan ve aslen ezeli ve ebedi olan hakikatleri ifade eder. el-Hafnî, *Mucemü Mustalahati's-Sufiyye*, Daru'l-Mesire, Beyrut, 1987, s. 18.

ı sabite mertebesindedir- vücubî taayyün olduğunu söylemiş ancak geriye kalan ruhî, misalî ve cismî taayyünün imkan mertebesinde olduğunu belirtmişlerdir.

Vücubî taayyünün imkanî taayyünün hakikati olduğu ifadesi mecazi bir ifadedir. Zira imkanî olan bir şeyin hakikati de kendisi gibi imkan alemindendir, vücup mertebesinde değildir. Bir bakıma bir şeyin aslı o şeyin hakikati demektir. Tasavvuf erbabının *"Sufi hem kain hem de baindir"* şeklindeki sözleri, sufinin zahiri itibariyle halkla, batını itibariyle onlardan ayrı ve Hak'la birlikte olduğu anlamına gelir. Burada sufinin zahirinden onun halk alemini, batınından da onun emir alemini kastetmişlerdir. Onlar iki teveccüh arasını cem/birleştirmekten ibaret olan bu makamın pek yüce bir makam olduğunu söylemiş ve bu makamı tekmil ve irşad makamı olarak görmüşlerdir. Böylece bu makamı davet makamı zannetmişlerdir.

Bu fakirin konuyla ilgili kendine mahsus bir marifeti/bilgisi vardır. Bu fakire göre seçkinlerin seçkini olan bir şahıs için halk ve emir aleminin toplamı suret ve zahir hükmündedir. Bu şahsın hakikati ve batını, diğer isim ve şenlerle beraber onun mebde-i taayyünü olan ismi ilahidir. Ki bu diğer isimler bu isme nispetle asıl gibidir. Bu durum şen ve itibarlardan mücerret olan Hazret-i Zat mertebesine varıncaya kadar böyle devam eder. Marifeti tam olan bu şahıs bütün imkan mertebelerini aşıp kayyûmu olan ism-i ilahiye varıp onun *ben* sözü imkan mertebelerinden sıyrılıp bu isme ve yükseliş basamaklarına göre an be an bu ismin asılları konumunda olan üstündeki diğer isimlere tekabül ederek mücerret ehadiyet mertebesine ulaştığı zaman onun *ben* sözünün tekabül ettiği bütün mertebeler o şahsın hakikati durumuna gelir. Artık onun emir alemi halk alemi gibi bu hakikatin suretidir. Bu suret bu hakikate nispetle bir elbise gibidir. Bu hakikat da o elbiseyi giyen kimse konumundadır. Diğer kimselerde "ben" sözü sadece halk ve emir alemiyle sınırlı olduğundan kuşkusuz onların suretleri ve hakikatleri halk ve emir aleminin aynısıdır. Onların mebde-i taayyünleri olan ism-i ilahileri onların sadece kayyumlarıdır. Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Bir arif ne kadar marifeti tam olsa da mümkün varlıktır. Onun mümkinattan çıkıp vücubiyetle vasıflanması söz konusu olamaz. Şu halde onun kayyumu olan isim vücup mertebesindedir. Bu isim nasıl olur da mümkün olan bir şeyin hakikati ve aslı olabilir? Bu soruya cevabım şöyle olacaktır: Bu hakikat varlık itibariyle değil, müşahede itibariyledir. Bu bakımdan sözünü ettiğiniz sakıncalı durum söz konusu olamaz. Nitekim ehlullah beka billah derken de bu manayı kastetmiştir. Ayrıca bu müşahede mücerret bir hayal de değildir. Bilakis bu bilgidir ve somut sonuçlar vermektedir.

Dostum! Bu şaka değildir.
Bu harikulade garip şeylerden seçilmiş ilginç bir sözdür.

Şu halde kesin olarak anlaşılmıştır ki diğerlerinin suret ve hakikatlerinin toplamı olan şey bu arifin suretidir. Ki bu suret hakikat karşısında sahibine nispetle emsalsiz bir elbise gibidir. Diğerleri bu kimsenin hakikatinden ne anlayabilirler ki! Onun kendilerine suret ve hakikat itibarıyla benzediğinden başka ne anlayabilir ne tasavvur edebilirler ki! Böyle bir arifin marifeti Hak Sübhanehü'nün marifetini gerektirmektedir. *"Onlar görüldüklerinde Allah Sübhanehü hatırlanır"* sözü onların alametidir. *"Ey Allah'ım! Evliyanı öyle bir mertebeye koymuşsun ki, onları bilen seni buluyor, seni bulamayan onları bilemiyor."*

Bu fakirin bazı mektuplarında yazdığı *'Marifeti tam olan arif davet için geri döndüğü zaman bütünüyle bu aleme yönelir. Oysa [önceleri] onun zahiri halkla, batını hak ile beraberdi"* sözünde geçen "bütünüyle" ifadesinden maksat, sufilerinde adet haline getirdiği gibi arifin halk ve emir aleminin her ikisidir. Yani sözü edilen arif hem emir alemi hem de halk alemiyle davete yönelmektedir. Fakat bu fakirin kayyûm olan isim ve üstündeki diğer isimler anlamında şimdi sözünü ettiği hakikat ve batına gelince bunların hakka teveccühünün bir anlamı yoktur. Zira bu ikisi vücup alemindendir. Her halükarda kamil arifin halka olan teveccühü tamdır. Bir tarafı halka, diğer bir tarafı Hakk'a dönük olanlar henüz seyr u sülûkün ortalarındadır. Fakat yine de bu kimsenin hali bütün teveccühü Hakk'a olan kimseden daha üstündür. Zira bu sonuncusunun kulların haklarına riayet konusunda eksiği vardır. Diğeri ise elden geldiğince hem Hakk'ın hem de halkın haklarını eksiksiz olarak eda etmekte ve halkı hak tarafına çağırmaktadır. Haliyle diğerine nispetle daha kamil olmaktadır.

Şunun bilinmesi gerekir ki Hak Sübhanehü'ye yönelmek uzaklık gerektirir. Bu arif hakkında uzaklık söz konusu değildir. bilakis uzaklık Hakk'a teveccüh ihtiyacı hisseden diğerlerinin nasibidir. Sen hiç kendi kendine yönelen kimse gördün mü? Ya peki bu arif kendisine kendisinden daha yakın olan Hakk'a nasıl yönelme ihtiyacı duyabilsin? Böyle bir arif hakkında Hakk'a teveccüh diye bir şey söz konusu değildir. bu arifin sözü edilen teveccühsüzlüğü onun kemalatının hususiyetlerindendir. Bu o kadar garip bir şeydir ki aklı kıt kimseler bu hali onlar için neredeyse bir noksanlık olarak görecekler ve teveccühü teveccühsüzlüğe nispetle kemal olarak göreceklerdir. Allah kendilerine insaf versin ki katmerli cehaletleriyle hükmetmesin ve iyiliği ayıp olarak görmesinler…

KELİME ANLAMI

73. < اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسَّبْعُونَ > Yetmiş üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى حَضْرَةِ

مَجْدِ الدِّينِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدْ مَعْصُومِ Hazreti Mahdumzâde (oğlu) الْمَخْدُومْ زَادَهْ Hâce Mecduddin Muhammed Masum'a سَلَّمَهُ اللهُ Allah ona selamet versin *(Neyin hakkında?)* **فِى بَيَانِ ظَاهِرِ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ İnsanı kamilin zahiri hakkında** *(Daha?)* **وَبَاطِنِهِ Ve insanı kamilin Bâtını hakkında وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Ve buna benzer şeylerin hakkındadır ➢**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ الْاِنْسَانَ Muhakkak ki insan عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنْ مَجْمُوعِ عَالَمِ الْاَمْرِ Emir alemin toplamından *(Daha?)* وَعَالَمِ الْخَلْقِ Ve halk alemin toplamından عَالَمُ الْخَلْقِ Halk alemi هُوَ صُورَةُ الْاِنْسَانِ O insanın sureti وَظَاهِرُهُ Ve zahiridir وَعَالَمُ الْاَمْرِ Ve emir alemi هُوَ حَقِيقَةُ الْاِنْسَانِ O insanın hakikati وَبَاطِنُهُ Ve bâtınıdır وَاِنَّمَا Ancak قَالُوا Dediler *(Neye?)* لِـلْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ Ayan-ı sabiteye *(Ne dediler?)* حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinatın hakikatleri *(Ne itibarıyla?)* بِاعْتِبَارِ Şu itibarla ki, اَنَّ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinat ظِلَالُ تِلْكَ الْاَعْيَانِ Bu ayanın gölgeleridir وَتِلْكَ الْاَعْيَانُ Bu ayan da *(Nedir?)* اُصُولُهَا Mümkinatın asıllarıdır فَاِنَّ حَقِيقَةَ الْمُمْكِنَاتِ Zira mümkinatın hakikatı وَمَاهِيَّتَهَا Ve mahiyeti *(Nedir?)* هِيَ نَفْسُ ظِلَالِ تِلْكَ الْاَعْيَانِ Bu ayanın gölgelerinin kendisidir لِاَنَّ الْمُمْكِنَاتِ Zira mümkinat صَارَتْ مُمْكِنَاتٍ Mümkinat olmuştur *(Ne sebebiyle?)* بِتِلْكَ الظِّلَالِ Bu gölgeler sebebiyle وَحَصَلَ لَهَا Ve onlara hasıl olmuştur *(Ne sebebiyle?)* بِهَا Bu gölgeler sebebiyle *(Ne hasıl olmuştur?)* وُجُودٌ ظِلِّيٌّ Gölgesel bir varlık *(Neyin aksine?)* بِخِلَافِ الْاَعْيَانِ Ayanın aksine الَّتِى يُثْبِتُونَ فِيهَا Ki, onda ispat ediyorlar *(Neyi?)* تَعَيُّنَاتٍ وُجُوبِيَّةً Vücûbî taayyunları وَيَرَوْنَهَا Ve onu görüyorlar *(Nerede?)* فَوْقَ مَرَاتِبِ الْاِمْكَانِ İmkan mertebelerinin üstünde فَاِنَّ تَعَيُّنَ الْوَحْدَةِ Zira vahdet taayyunu وَتَعَيُّنَ الْوَاحِدِيَّةِ Ve vâhidiyyet taayyunu اَللَّذَيْنِ هُمَا Ki, bu ikisi *(Ne mertebesindedir?)* فِى مَرْتَبَةِ الْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ Ayan-ı sabite mertebesindedir قَالُوا Dediler ki: اِنَّ كُلًّا مِنْهُمَا Bunlardan her biri *(Nedir?)* تَعَيُّنٌ وُجُوبِيٌّ Vücûbi taayyundur وَاعْتَقَدُوا Ve itikat ettiler *(Neye?)* اَلتَّعَيُّنَاتِ الثَّلَاثَةَ الْبَاقِيَةَ Geri kalan üç taayyuna da اَعْنِى Yani ben kastediyorum *(Neyi?)* اَلتَّعَيُّنَ الرُّوحِيَّ Ruhi taayyun وَالتَّعَيُّنَ الْمِثَالِيَّ Misali taayyun وَالتَّعَيُّنَ الْجِسْمِيَّ Ve cismi taayyunu *(Ne itikat ettiler?)* بِكَوْنِ التَّعَيُّنِ تَعَيُّنَاتٍ اِمْكَانِيَّةً Taayyun-u imkani فَالْقَوْلُ Dolayısıyla hükmetmek *(Neye?)* لِلتَّعَيُّنِ الْاِمْكَانِيِّ الْوُجُوبِيِّ Vücûbi taayyunun olduğuna *(Ne olduğuna?)* حَقِيقَةً Hakikat *(Neye?)*

لِاَنَّ الْحَقِيقَةَ İmkani taayyuna *(Bu hüküm ne üzerinedir?)* عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ Mecaz yolu üzerinedir الْاِمْكَانِيَّةَ Zira imkani hakikat اِنَّمَا Sadece تَكُونُ Olur *(Neden?)* مِنْ عَالَمِ الْاِمْكَانِ İmkan alemin-den وَكَأَنَّ اَصْلَ الشَّيْئِ Sanki bir şeyin لاَ مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücûb mertebesinden değildir aslı هُوَ حَقِيقَةَ الشَّيْئِ O şeyin hakikatidir فَمَا قَالُوا Dolayısıyla onların söylediği مِنْ اَنَّ الصُّوفِيَّ Sûfi kişi كَائِنٌ بَائِنٌ Hem beraberdir hem ayrıdır يَعْنِى Yani بِظَاهِرِهِ Zahiriyle مَعَ الْخَلْقِ Halkla beraber وَبِبَاطِنِهِ Bâtınıyla مُفَارِقٌ عَنْهُمْ Onlardan ayrıdır وَكَائِنٌ Ve beraberdir *(Kiminle?)* مَعَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk Subhânehu'yla وَأَرَادُوا Ve kastettiler *(Ne ile?)* بِظَاهِرِهِ Sûfinin zahiriyle *(Neyi?)* عَالَمَهُ الْخَلْقِىَّ Onun halk alemini وَبِبَاطِنِهِ Ve bâtınıyla da عَالَمَهُ الْاَمْرِىَّ Onun emir alemini (kastettiler) وَقَالُوا Ve dediler *(Nerede?)* فِى حَقِّ هَذَا الْمَقَامِ Bu makam hakkında الَّذِى هُوَ مَقَامُ الْجَمْعِ Ki, o cem makamdır *(Neyi cem?)* بَيْنَ التَّوَجُّهَيْنِ İki teveccüh arasını *(Ne dediler?)* اَنَّهُ Bu makam *(Nedir?)* عَالٍ جِدًّا Pek yücedir وَاعْتَقَدُوهُ Ve ona itikat ettiler *(Ne olarak?)* مَقَامَ التَّكْمِيلِ وَالْاِرْشَادِ Tekmil ve irşad makamı olarak وَظَنُّوهُ Ve onu zannettiler *(Ne?)* مَرْتَبَةَ الدَّعْوَةِ Davet makamı وَلِهَذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin فِى ذَلِكَ الْمَوْطِنِ Bu konuda مَعْرِفَةٌ خَاصَّةٌ Mahsus bilgisi vardır وَهِىَ O da şudur ki, اَنَّهُ يَكُونُ شَخْصٌ Bir şahıs olur *(Kimden?)* مِنْ أَخَصِّ الْخَوَاصِّ En seçkin kullardan وَيَكُونُ مَجْمُوعُ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ Halk ve emir aleminin toplamı da olur *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ Ona nispetle *(Ne olur?)* صُورَةً وَظَاهِرًا Suret ve zahir وَتَكُونُ حَقِيقَتُهُ وَبَاطِنُهُ Ve onun hakikati ve bâtını olur *(Ne olur?)* الْاِسْمَ الَّذِى هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Mebde-i taayyunu olan isim *(Neyle beraber?)* مَعَ اَسْمَاءٍ وَشُئُونَاتٍ اُخَرَ Diğer isim ve şuunatla beraber هِىَ كَالْاَصْلِ Asıl gibi olur *(Neye nispetle?)* لِتِلْكَ الْاِسْمِ Bu isme nispetle حَتَّى تَنْتَهِىَ Varıncaya kadar *(Nereye?)* اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ Mücerret (soyulmuş) olan Hazreti Zat'a *(Neden soyulmuş olan?)* عَنِ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Şuun ve itibarlardan وَهَذَا الْعَارِفُ التَّامُّ الْمَعْرِفَةِ Bu marifeti tam olan arif اِذَا تَيَسَّرَ لَهُ Ona nasip olduğunda *(Ne?)* الْوُصُولُ Ulaşmak *(Nereye?)* اِلَى الْاِسْمِ الَّذِى هُوَ قَيُّومُهُ Kayyumu olan isme *(Neden sonra?)* بَعْدَ طَيِّهِ جَمِيعَ الْمَرَاتِبِ الْاِمْكَانِيَّةِ Bütün imkan mertebelerini aştıktan sonra وَصَارَ قَوْلُهُ أَنَا Ve onun ben sözü olduktan sonra *(Ne olduktan sonra?)* مُنْقَلِعًا Sökülmüş *(Nereden?)* عَنِ الْمَرَاتِبِ الْاِمْكَانِيَّةِ İmkan mertebelerinden وَمُنْطَبِقًا Ve uyum sağlamış olduktan sonra *(Neye?)* عَلَى ذَلِكَ الْاِسْمِ Bu isme وَانْطَبَقَ Ve uyum sağladığında *(Neye?)* عَلَى مَرَاتِبَ فَوْقَ ذَلِكَ الْاِسْمِ Bu ismin üst mertebelerine الَّتِى هِىَ كَالْاُصُولِ Ki, o mertebeler asıl gibidir *(Niçin?)*

لِتِلْكَ الْاِسْمِ Bu isim için *(Nasıl uyum sağladığından?)* آنًا فَآنًا An ve an *(Ne ile?)* بِالتَّرْتِيبِ Tertip ile *(Ne üzere?)* عَلَى سَبِيلِ الْعُرُوجِ Yükseliş yolu üzere وَبَلَغَ Ve ulaştığında *(Ne ile?)* بِهَذَا النَّمَطِ Bu uslup ile *(Neyi?)* تِلْكَ الْمَرَاتِبُ Bu mertebeler *(Ne?)* تَصِيرُ Olur مَرْتَبَةَ الْاَحَدِيَّةِ الْمُجَرَّدَةِ Mücerret ehadiyyet mertebesine كُلُّهَا Bütün bu mertebeler الَّتِى انْطَبَقَ عَلَيْهَا Ki, onlara uyum sağlamıştır *(Ne?)* قَوْلُهُ اَنَا Kişinin ene sözü *(Ne olur?)* حَقِيقَتَهُ Onun hakikati وَيَكُونُ عَالَمُهُ الْاَمْرِىُّ Ve onun emir alemi وَتِلْكَ الصُّورَةُ Bu hakikatın sureti olur *(Ne olur?)* صُورَةَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ كَعَالَمِهِ الْخَلْقِىِّ Halk alemi gibi Bu suret *(Ne gibi olur?)* مِثْلَ الْكِسْوَةِ Elbise gibi olur *(Niçin?)* لِتِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikat için وَهِىَ O hakikat de كَالشَّخْصِ اللَّابِسِ Giyen kimse gibi olur *(Neyi giyen?)* لِتِلْكَ الْكِسْوَةِ O elbiseyi وَحَيْثُ كَانَ Ve olduğu için *(Ne?)* اِطْلَاقُ اَنَا Ene'nin kullanılması *(Nerede?)* فِى الْآخَرِينَ Diğer kimselerde *(Ne olduğu için?)* مَقْصُورًا Sınırlı *(Ne üzere?)* عَلَى عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ Halk ve emir alemi üzere لَا جَرَمَ Hiç kuşkusuz تَكُونُ Olur *(Ne?)* صُورَتُهُمْ وَحَقِيقَتُهُمْ Onların suret ve hakikatleri *(Ne olur?)* عَيْنَ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ Halk ve emir aleminin aynısı olur وَالْاَسْمَاءُ الَّتِى Öyle isim ki, هِىَ مَبَادِى تَعَيُّنَاتِهِمْ Onların mebde-i teayyunlarıdır لَيْسَتْ Onlar değildir *(Ne değildir?)* غَيْرَ اَنْ تَكُونَ قَيُّومَاتٍ لَهُمْ Onların kayyumları olmaktan başka bir şey (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الْعَارِفَ Arif kişi وَاِنْ حَصَّلَ Elde etse bile *(Ne?)* كَمَالَ الْمَعْرِفَةِ Tam bir marifet *(Neden?)* مِنْ جُمْلَةِ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinatın toplamından لَا يَخْرُجُ Çıkmaz *(Neden?)* مِنَ الْاِمْكَانِ İmkan dairesinden وَلَا يَتَّصِفُ Ve vasıflanmaz *(Ne ile?)* بِالْوُجُوبِ Vücûb ile فَالْاِسْمُ Öyleyse isim الَّذِى هُوَ قَيُّومُهُ Ki, onun kayyumudur وَمِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Ve vücûb mertebesindedir كَيْفَ يَكُونُ حَقِيقَتَهُ وَجُزْءَهُ Nasıl onun hakikati ve cüzü olabilir (denilirse) (اُجِيبُ) Şöyle cevap veririm: اَنَّ هَذِهِ الْحَقِيقَةَ Bu hakikat بِاعْتِبَارِ الشُّهُودِ Müşahede itibarıyladır لَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ Varlık itibarıyla değildir ki, حَتَّى يَلْزَمَ الْمَحْذُورُ Hatta sakıncalı durum gereksin *(Ne gibi?)* كَمَا قَالُوا Dedikleri gibi *(Ne dedikleri gibi?)* وَهَذَا الشُّهُودُ Ve bu müşahede لَيْسَ مُجَرَّدَ تَخَيُّلٍ Sadece hayal değildir. بَلْ الْبَقَاءُ بِاللهِ Beka billah Bilakis تَتَفَرَّعُ عَلَيْهِ Bundan meydana gelir *(Ne?)* ثَمَرَاتٌ وَنَتَائِجُ Sonuç ve neticeler ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

خَلِيلِى Dostum مَا هَذَا بِهَزْلٍ Bu şaka değil وَاِنَّمَا حَدِيثٌ عَجِيبٌ Sadece ilginç bir sözdür *(Neden?)* مِنْ بَدِيعِ الْغَرَائِبِ Şaşırtıcı şeylerin en hârikasından

فَتَحَقَّقَ Kesin olarak anlaşılmıştır ki, اَنَّ مَا O şey ki, هُوَ مَجْمُوعُ الصُّورَةِ وَالْحَقِيقَةِ O suret

ve hakikatin toplamıdır *(Kim için?)* لِـلْآخَرِينَ Diğerleri için *(O şey nedir?)* صُورَةُ هَذَا الْعَارِفِ Bu arifin suretidir الَّتِى هِىَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْحَقِيقَةِ Ki, o hakikate nispetle *(Ne gibidir?)* كَالثَّوْبِ الْعَدِيمِ نَظِيرُهُ Eşi, benzeri olmayan bir elbise gibidir *(Neye nisbetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى شَخْصٍ لاَبِسٍ اِيَّاهُ Onu giyen kişiye nispetle فَمَا ذَا يُدْرِكُ Ne idrak edebilirler ki? *(Kimler?)* اْلآخِرُونَ Diğerleri *(Neden?)* مِنْ حَقِيقَتِه Bu kimsenin hakikatinden وَمَاذَا يَفْهَمُونَ Ne anlayabilirler وَمَاذَا يَتَصَوَّرُونَ Ve neyi tasavvur edebilirler? *(Neyin dışında?)* غَيْرَ كَوْنِه Onun olması dışında *(Ne?)* مُمَاثِلاً لَهُمْ Onlara denk *(Nerede?)* فِى صُوَرِهِمْ وَحَقَائِقِهِمْ Suret ve hakikatlerinde وَمَعْرِفَةُ مِثْلِ هَذَا الْعَارِفِ Böyle bir arifin marifeti مُسْتَلْزِمَةٌ Gerektirmektedir *(Neyi?)* لِمَعْرِفَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'nun marifetini اِذَا رُأُوا Onlar görüldüklerinde ذُكِرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu hatırlanır *(Bu söz nedir?)* عَلاَمَتُهُمْ Onların alametidir اِلٰهِى Ey Allahım! مَا هَذَا الَّذِى Şu ne acayip şey ki, جَعَلْتَ Sen eyledin *(Kimi?)* اَوْلِيَاءَكَ Dostlarını *(Nasıl?)* بِحَيْثُ Öylesine ki, مَنْ Her kim عَرَفَهُمْ Onları tanırsa وَجَدَكَ Seni buluyor وَمَنْ Her kim de لَمْ يَجِدْكَ Seni bulamazsa لَمْ يَعْرِفْهُمْ Onları tanıyamıyor وَمَا كَتَبَهُ الْفَقِيرُ Bu fakirin yazdığı *(Nerede?)* فِى بَعْضِ كُتُبِه وَرَسَائِلِه Bazı mektup ve risalelerinde مِنْ اَنَّ الْعَارِفَ التَّامَّ الْمَعْرِفَةِ Marifeti tam olan arif يَكُونُ Olur *(Neden sonra?)* بَعْدَ رُجُوعِه Döndükten sonra *(Niçin?)* لِلدَّعْوَةِ Davet için *(Ne olur?)* مُتَوَجِّهًا Yönelen *(Neyle?)* بِكُلِّيَّتِه Bütünüyle *(Neye?)* اِلَى الْعَالَمِ Aleme لِاَنَّ ظَاهِرَهُ Çünkü onun zahiri *(Neyle beraberdir?)* مَعَ الْخَلْقِ Halkla beraberdir وَبَاطِنَهُ Ve bâtını مَعَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk Subhânehu'yla beraberdir فَالْمُرَادُ İşte kastedilen *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الْكُلِّيَّةِ Bu bütünüyle ifadesinden عَالَمَاهُ الْخَلْقِىُّ وَالْاَمْرِىُّ Onun halk ve emir alemidir كَمَا هُوَ مُتَعَارَفُ الْقَوْمِ Nitekim bu tasavvuf ehlinin malumudur يَعْنِى اَنَّهُ يَكُونُ مُتَوَجِّهًا Yani, o yönelici olur *(Neye?)* لِلدَّعْوَةِ Davete *(Ne ile?)* بِعَالَمِ الْخَلْقِ Halk alemi وَعَالَمِ الْاَمْرِ Ve emir aleminin كِلَيْهِمَا Her ikisiyle وَاَمَّا تِلْكَ الْحَقِيقَةُ وَالْبَاطِنُ Fakat şu hakikat ve bâtına gelince اَللَّذَانِ كَتَبَهُمَا Ki, o ikisini yazdı *(Kim?)* هَذَا الْفَقِيرُ Bu fakir *(Nerede?)* فِيمَا سَبَقَ Geride *(Nasıl yazdı?)* مُرَادًا بِهِمَا O ikisiyle kastedilerek *(Ne?)* اْلاِسْمُ الْقَيُّومُ Kayyum olan isim *(Daha?)* وَمَا فَوْقَهُ Ve onun üstündekiler فَلاَ مَعْنَى İşte bir anlamı yoktur *(Neyine?)* لِتَوَجُّهِه Onun yönelmesinin *(Nereye?)* اِلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hakk -celle ve alâ-ya فَاِنَّهُمَا Çünkü bu ikisi *(Nedendir?)* مِنْ عَالَمِ الْوُجُوبِ Vücûb alemindendir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi فَعَلَى كُلِّ تَقْدِيرٍ Her halükarda تَوَجُّهُ

الْعَارِفِ الْكَامِلِ Kamil arifin teveccühü *(Nereye?)* اِلَى جَانِبِ الْخَلْقِ Halk tarafına *(Nedir?)* بِالتَّمَامِ Tamamıyladır وَالَّذِى لَهُ Kendisi için olan kişi *(Ne?)* وَجْهٌ اِلَى الْخَلْقِ Bir halka bakan yönü وَوَجْهٌ آخَرُ اِلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Bir de Hakk -celle ve alâ-ya bakan yönü فَهُوَ İşte o kişi *(Neredediri?)* فِى تَوَسُّطِ السَّيْرِ Seyrin ortalarındadır وَلَكِنَّهُ Fakat bu kimse اَعْلَى Daha yücedir *(Kimden?)* مِنَ الشَّخْصِ الَّذِى Öyle şahıstan ki, تَوَجُّهُهُ Onun yönelişi *(Nereyedir?)* اِلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hakk -celle ve alâ'yadır *(Nasıl?)* بِالتَّمَامِ Tamamıyla فَاِنَّ هَذَا الشَّخْصَ Zira bu şahıs نَاقِصٌ Eksiktir *(Hangi konuda?)* فِى اَدَاءِ حُقُوقِ الْعِبَادِ Kulların haklarına riayet konusunda وَذَلِكَ Bu kişi ise يُكَمِّلُ Tamamlamaktadır *(Neyi?)* اَدَاءَ كُلِّ Hepsinin edasını *(Neden?)* مِنْ حَقِّ الْخَالِقِ Yaratanın hakkından *(Daha?)* وَحَقِّ الْمَخْلُوقِ Ve yaratılanın hakkından مَهْمَا اَمْكَنَ Mümkün olduğunca وَيَدْعُو الْخَلْقَ Ve halkı çağırmaktadır *(Nereye?)* اِلَى جَانِبِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk Subhânehu tarafına فَيَكُونُ اَكْمَلَ Böylece (o kişi) daha kamil olur *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ Diğerine nispetle(يَنْبَغِى) Gerekir *(Ne?)* اَنْ يُعْلَمَ Şunun bilinmesi, اَنَّ التَّوَجُّهَ Yönelmek *(Nereye?)* اِلَى الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Hakk'a يَسْتَدْعِى Gerektirir *(Neyi?)* بُعْدًا Uzaklığı وَالْبُعْدُ Uzaklık *(Nerede?)* فِى حَقِّ هَذَا الْعَارِفِ Bu arifin hakkında صَارَ Olmuştur *(Ne?)* نَصِيبَ الآخَرِينَ Diğerlerine nasibi الَّذِينَ Öyle kimseler ki, يَحْتَاجُونَ İhtiyaç duyarlar *(Neye?)* اِلَى التَّوَجُّهِ Hakkın teveccühüne هَلْ رَأَيْتَ Sen gördün mü? *(Kimi?)* أَحَدًا Herhangi bir kimseyi يَكُونُ Olsun *(Ne?)* مُتَوَجِّهًا Yönelmiş *(Neye?)* اِلَى نَفْسِهِ Kendi nefsine فَكَيْفَ Öyleyse nasıl (yönelsin) *(Neye?)* اِلَى شَيْئٍ O şeye ki, هُوَ أَقْرَبُ O daha yakındır *(Neden?)* مِنْ نَفْسِهِ Kendi nefsinden فَاِنَّهُ لاَ يُتَصَوَّرُ Çünkü tasavvur edilemez *(Ne?)* تَوَجُّهُهُ Arifin yönelmesi *(Kime?)* اِلَيْهِ Hakk'a وَعَدَمُ التَّوَجُّهِ هَذَا Bu yönelememek *(Nedendir?)* مِنْ خَصَائِصِ كَمَالاَتِ هَذَا الْعَارِفِ Bu arife ait kemâlâtın özelliklerindendir يَكَادُ الْقَاصِرُونَ Neredeyse akılları kıt olan يَظُنُّونَهُ Onu zanneder *(Ne?)* نَقْصًا Noksanlık وَيَزْعُمُونَ Ve sanarlar *(Neyi?)* اَلتَّوَجُّهَ Yönelmeyi *(Ne sanarlar?)* كَمَالاً Olgunluk *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى عَدَمِ التَّوَجُّهِ Yönelmenin olmamasına nispetle رَزَقَهُمْ Onlara versin *(Kim)* اَللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu *(Ne?)* الاِنْصَافَ İnsaf حَتَّى لاَ يَحْكُمُوا Ta ki hükmetmesinler *(Ne ile?)* بِجَهْلِهِمُ الْمُرَكَّبِ Katmerli cehaletleriyle وَلاَ يَزْعُمُوا Ve sanmasınlar *(Neyi?)* الْحُسْنَ İyiliği *(Ne sanmasınlar?)* عَيْبًا Ayıp...